

lalkozott. Művének a mostoha körülmények által rákényszerített túlságos megrövidítése okozta bizonyára, hogy ez hiányzik könyvéből.

Igaza van Szádeczkynek, mikor Utószavában azt írja, hogy könyve *a székelyek története dióhéjban*, amely azt hirdeti és igazolja, hogy a magyar nemzetnek egyik legértékesebb alkotó része a nemes székely náción, a — *genus hominum belliosissimum*. Ennek a nemes székely nációnak sok száz esztendő történetét ismerjük meg Szádeczky könyvéből úgy, ahogy az a valóságban volt. Szádeczky kalauzolója e könyvének megírásában az igazság keresése volt s azért sikerült is neki valóságosan igaz székely történetet írni azok helyett a történeti legendák és hősi mítoszok helyet, amelyeket meg szoktunk székely történetnek tekinteni.

(Budapest.)

Jancsó Benedek.

PESSZIMIZMUS GENF KÖRÜL.

Hozzászólás Czákó Istvánnak *Diplomáciai nihilizmus* c. cikkéhez (Széphalom 1927: 418). Czákó István választát legközelebbi számunkban hozzuk.

Czákó István cikke (*Diplomáciai nihilizmus*) szerkesztői csillagot kapott: vita-anyagot és problémát talál benne a szerkesztőség. Az olvasónak ez kétszeres biztatás: hogy olvassa el és hogy közölje a reflexióit. A cikk hasonló egy hegyi patakhoz: erős hullámmal zuhannak mondatai, ide-oda verődnek habjai s az útja kanyargós, hirtelen fordulókkal teli.

Miről is van szó? Ki és mi a nihilista? Talán a magyar diplomácia? Mintha az lenne Czákó Istvánnak egyik kifogása ellene, hogy nem végez elég pozitív munkát a magyar igazságok és érdekek védelmére. De ez még nem *nihilizmus*. Vagy talán az ú. n. nagyközönség a nihilista? A helyes cím ez lett volna *Az én diplomáciai pesszimizmusom*. Ezt írom gondolatban föléje és így jobban megmagyarázom magamnak gondolatait.

Néhány pontban egyetérték vele. Társadalmunk nagy külpolitikai kérdésekre iskolázatlan; életstandardja ma nem olyan, hogy ezt az iskolázottságot könnyen megszerezhetné, mert hisz ezt sok olvasáson — mégpedig elsősorban a nagy nyugati nemzetek nagy szemléinek és nagy politikai íróinak olvasásán — és sok utazáson át lehet megszerezni, de ezt is csak akkor, ha mindez szilárd alapon (jó iskolai előkészítés, nyelvek tudása) nyugszik. A mi úgynevezett „nagyközönségünk”-nek színvonala *in politicis* sohasem volt magas, s ami külpolitikai orientáltságát illeti, — sokszor megmondották — az meg határozottan alacsony. A diagnózis megvan, jó; az orvoslás volna a legközelebbi — sürgős — föladat. A gondos és átfutatos nemzetnevelés segíthet mindezen, s ha a mai generációt nem is tudjuk átförmálni, a fiatalok (l. Czákó cikke) tudják a bajt és sok jebből látom, hogy komolyan törekszenek a javításra.

Nagyon kikapnak a naiv emberek Czákónál, akiket „hangos dikciók” és „üres ígéretek” elkábítottak. A magyar természet, tudjuk, könnyen hevülő és pezsdülő, szélső lelkiállapotokra könnyen hajló. Nemcsak az az igaz, hogy az ígéretek kábítják el egykönnyen, hanem a balsiker épp oly hamar elcsüggeszti. Czákó cikke maga hű képét adja a magyar ember „politikai” lelkének. Mintha beleszeretne szavaiba és átgázol velük mindenben. De másrészt ott bujkál nála a csüggedés, amit

jó magyar lelkében az utolsó események váltottak ki. Csakó teljesen benne van a magyar tradícióban.

Amit a különböző orientációkról írt, az talán igaz lehetne, ha az orientációkat a legközvetlenebb siker és *azonnali* fizetség türelmetlen dualizmusa szempontjából nézzük. Azt sejtem, itt megint a terminológia körül van a baj. Azt, amit ő *orientációnak* nevez, azt franciául *courant*-nak, *rapprochement*-nak, *tendance*-nak, *amitié franco-X*-nek lehet nevezni. Ha a francia oly sok kifejezés közül válogatja ki esetenként a magáét, mit sem kell szégyelnünk, ha nálunk az *orientáció* így nem elégséges oly sok, rokon de mégis különböző eszmére. Vegyük az ő példáját, a lengyeleket. A lengyel külpolitika a két nagy szomszéd között annak az európai nagyhatalomnak a függvénye, amelynek primordiális érdeke, hogy Németország és Oroszország között ne jöjjön létre a területi kapcsolat, a még szorosabb kooperáció, Lengyelország romjain, — ez Franciaország. A versaillesi béke teremtette meg Lengyelországot, az uralkodó doktrína ott tehát az, hogy a békeszerződések szentek. Mindez ellenünk irányul. De: emellett lehetnek érintkező pontok közöttünk, a gazdasági, kulturális és — *sit venia verbo* — szentimentális területen. A mult kitorölhetetlen, azzal foglalkozni kötelesség, emlékezni is olyan jó régi és jobb időkre, mégha bús is sokszor az emlékezés. S ha e pillanatban nem is látunk lehetőséget magyar-lengyel politikai kollaborációra, nem szabad elfelejteni a klasszikus diplomácia ma már kissé primitívnek hangzó elvét: a szomszéd: ellenség, de szövetséges: a szomszéd szomszédja. Nem szabad — azért, hogy világért sem lássanak túlságos naivnak — minden *orientációnál* az *azonnali* fizetést követelni. Ha Magyarországot közelebb hozták egy pár lengyel hazafi szívéhez, ha egy kissé jobban megismernek minket Lengyelországban, ha — másrészt — egy pár magyar ember érti a mai lengyel problémákat és adandó alkalommal meg tudja magyarázni a lengyel külpolitika és gazdaságpolitika szövevényeit a magyar közönségnek, azonkívül hasznos közbenjáró lehet a két nemzet között, akkor a lengyel orientáció már megtette munkájának első részét, amit franciául *rapprochement*nak vagy *amitié polono-hongroise*-nak hívnak.

Amit a Vatikánról írt, azzal szintén nem érthetek egyet. Ha a cikkíró az ellen panaszkodik, hogy a Szentszék nem támogatja kellőképp az elszakított katolikus magyarságot, az más. De a katolicizmus egyetemlegessége elvéből következik, bármily szomorú ezt így egyszerűen leírni, hogy a cseh vagy tót katolikus Rómának épp oly kedves, mint a magyar. Ha tehát e részben akar némi illúziót szétfoszlatni, azt megteheti. Legfeljebb azt akarom megjegyezni, hogy nemcsak Magyarországnak van képviselője a Szentszék mellett, hanem a Szentszéknek is Magyarországon, sőt Prágában, Bukaresten és Belgrádban is. A Vatikáni információ és „befolyás” eszközei tehát számosak és sokoldalúak. Ha a játszmát tényleg elvesztettük — ami még kérdéses —, akkor ezt az egész Magyarországot veszítette el Románia ellen, vagy az erdélyi magyar katolikusok Bukarest ellen, de nem egy külképviselet a Szentszék ellen.

De nézzük a Népszövetségről szóló megjegyzéseket . . . Nem arról van itt szó, hogy ez a szervezet jó-e vagy sem, megfelel-e az ő vagy az én nemzetközi jogi koncepciómnak, hanem arról, először, hogy él és működik. Nem tesz senki jó szolgálatot a magyar közönség külpolitikai nevelésének, ha egy intézményről a lényeg teljes negligálásával beszél. A Nemzetek Szövetsége: államok szövetsége. Tagjai: az államok maguk. Az államok bizonyos célok elérésére társultak. Alapszabályuk: a Pacte-Covenant. Az államok szuverénitása érintetlen, amennyiben az

egyezségokmányban (Pacte) nem mondtak le egyes részeiről, vagy valamely nemzetközi szerződésben nem vállaltak ilyen kötelezettséget. A Népszövetségnek nincs léte, existenciája a tagállamokon kívül. A Népszövetséget senki sem látta még: ha valaki elmegy a szeptemberi közgyűlésre, akkor látja az összes tagokat (a tagok képviselőit): Albánia, Délafrika, Németország . . . egymás mellett ülni. A tanácsülésen pedig ott ülnek Nagybritannia, Franciaország, Németország, Hollandia, Chile, Japán, stb. felhatalmú képviselői, a tanácsstagok. Hogy most a magyar román döntőbírói ügyben nem értük el, amit kívántunk (t. i. a visszavont román bíró helyébe a semleges bíró kinevezését) azt annak köszönhetjük, hogy a kiküldött előadó, *Nagybritannia* képviselője (Chamberlain) álláspontunkat nem honorálta és javaslatában, amelyet két segédje, *Japán* és *Chile* is támogatott, 3, számunkra elfogadhatatlan, teljesen hibás elvet akart kimondatni. A Népszövetség (testetlen, abstract entitas) sehol sem volt. Folyton az államok beszéltek, képviselőik által. Aki a helyzetet ismeri, az nem beszél óriási magyar sikerről, legkevesbé legnagyobb emberünk, gróf Apponyi Albert, aki kitér az országos ünnepeltetés elől. Pedig érdemei óriásiak, mivel a helyzet pillanatnyilag az volt, hogy Chamberlain előadói javaslatát el fogják fogadni. Apponyi volt az, aki ezt megakadályozta, aki kivitte azt, hogy az előadói javaslat végén lévő szankciókat teljesen elejtették s az egész Chamberlain-rapportnak ajánlás jelleget adtak az eleinte tervezett határozat = minden felet és a bíróságot kötelező szabály helyett. Apponyi gróf egész közéleti működésében ilyen fölmérhetetlen következményű tettet alig találunk. S talán minden idők szónokainak beszédei között is alig találunk hasonlót: egy beszéddel megakadályozni erősen elhatározott tettet: megfordítani egy elsőrendű emberekből álló testület véleményét.

Erésben, elismerem, a cikkíró nem jár egyedül. Mindenütt olvashatni ilyen mondatokat: „magunkat a Népszövetség igájába hajtottuk a szanalási kölcsönnel“, vagy: „a Népszövetség rendszeresen negligálja a magyar kisebbségek panaszait“, vagy: „a Népszövetség urai azt kívánják tőlünk“ . . . Az ilyen állítások és kifejezések a logikus magyar gondolkodás ártalmára vannak; azt eredményezik, hogy az újságolvasó magyar publikum fejében teljes káosz keletkezik és ahelyett, hogy a dolgok és okaik mélyére menne, rászokik rossz és renyhe formulákra, egyet-egyét üt szóban ezen a furcsa szörnyön: Népszövetség és elintézettnak tekinti a dolgot. A végén azt hiszi már, hogy valami tüzet okádó és kisebbségeket evő apokaliptikus állat ez, valami Föcsászára a világnak, aki azon tépelőlik éjjel-nappal, mi módon bánthatja a szegény magyarokat. És elfelejti azt, hogy államok alkotják, ellenséges vagy barátságos államok, amelyek Genfben irányunkban éppoly — ellenségesek, mint Prágában, vagy éppoly — barátságosak, mint Hágában.

En talusi magányomban elég sokat olvastam a Nemzetek Szövetségéről, különösen az ellene irányuló német és amerikai irodalmat és Genfet is felkerestem néhányszor, hogy lássam közeletről. Láttam működni a szeptemberi közgyűlést, résztvettem egypár tanácsülésen, szívzorongva hallgattam Apponyi és Titulescu szópárbaját, beszélgettem a Genfbe sereglő idegenekkel, tudósokkal, újságírókkal. S ha más haszna nem volt ennek az ékesszólónak, számomra az volt, hogy megfogalmaztam magam számára három mondatban: *mi a Nemzetek Szövetsége*:

1^o A Nemzetek Szövetsége államok társulása bizonyos célok (elsősorban a béke fönntartására és a világ művelt népeinek sokféle irányú együttműködése) elérésére;

2° A Nemzetek Szövetsége, *államok* egyesülete lévén, híven visszatükrözteti a világpolitikában mindenkor meglévő erőállapotokat, hatalmi viszonyokat.

3° A Nemzetek Szövetsége az államok közötti állandó vagy esetenkénti együttműködésének *egyik* módszere.

És mi nem:

1° *Nem* pacifista egyesületek, *nem privátemberek gyülekezete, nem felelőtlen emberek társasága, nem rajongó idealisták klubja, de nem is teljhatalmú, államok fölött álló Legfőbb Tanács, Világok Ura;*

2° *Nem* világotmegváltó, idealisztikus célok szolgálatában álló akadémia, önképzőkör, külügyi társaság;

3° *Nem,* ideológia, doktrína, mentalitás, szellem, gondolat, rajongás.

(Ferney.)

Szegedy Lőrinc.

BÉKE A KIRÁLY PORAI FÖLÖTT.

Ilyen címmel jelent meg az alábbi cikk a kolozsvári *Pásztoriújs* tavalyi évfolyamában. A Pásztoriújszet Áprily Lajos, Gyallay Domokos, György Lajos és Reményik Sándor szerkesztik. Egyik vezérfolyóirata az erdélyi magyarságnak. Minden kommentár nélkül közöljük a kis cikket, amelynek ismerete megkönnyíti az „erdélyi lélek” megértését.

A trónus bíbora fölé fekete gyász baldachinja borult és az ország népe hódoló kegyelettel kísérte királyát a nagy életnek végső kapujához. Összeroskadt egy emberi élet az ország koronája alatt, nem a feladatok miatt, mit a jelen elhozott magával, vagy amit a jövőndő mutogat feltárt várakozásban, hanem a fáradt test dőlt ki kimerülten pihenő örök álmra, az alkotó munka befejezése, a történelmi hivatás beteljesítése után. I. Ferdinánd elvezette népét a remény-ségek és vágyak megvalósulásának magaslatára, övé volt ez úton a legnagyobb gond, a legtöbb aggodalom, de az ő kimagasló nagyságában testesült meg az elért dicsőség fénye, öröme és korszakos jelentősége. Arany fényben is, érző emberi szív volt az életforrás keblében. A király elérte a történelmi magaslatot, hová felvitte az ő népét, szíve azonban nem volt kemény fémből, mint kovácsolt koronája és nem vihette tovább a saját emberi életét, amely immáron a múlté, de az eredmények terebélyes gazdagsága az itt maradt földi országáé és a dicsőséget is mind hátrahagyta örökségként. A história I. Ferdinánd nevéhez fogja fűzni az új Románia területének megszerzését s az új térképen az ő nevében rakták le alapköveit az új állam épületének. Az alapvető munkát megkezdette irányt mutatóan: a sors megadta számára ezt a dicsőséget is.

A továbbépítés feladata, hogy a betetőzés egyenlő boldogulást, egyenlő érvényesülési feltételek karjaira emelje a széles területi határok közt élő minden polgárát I. Ferdinánd országának. Hogy a korona fénye egyformán ragyogjon át a népek minden tömegein s a teherviselés egyenlőtlenségében legyen meg a polgártársi öröm, amivel az államfentartásra áldozhatunk.